

# ตำราสร้างพระพุทธรูป

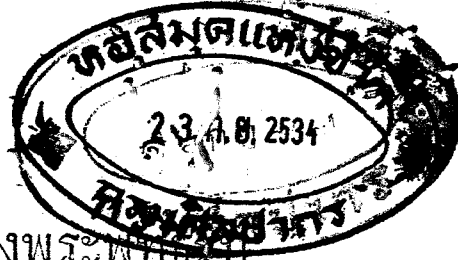
โดยย่อ



๓ 367

ก ๑๑๖





คำสั่งร่างพระพุทธรูป

โดยย่อ

---

พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ

อำมาตย์โท หลวงสรรค์โกสีย์พัตร์  
(เพิ่ม สุขชัยเรือง)

รองอำมาตย์โท ขุนบริบาลธัญผล  
(ม. ถ. สนิท บัณฑิตสิงห์ ฅนอยุธยา)

---

วันที่ ๘ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๕๒๓

ณ เมรุวัดจักรวรรดิ ราชาวาศ์

## ปรารภ

ด้วยในงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์โท  
ทดวงสวรรค์โกสีย์พัทร์ (เพิ่ม สุธัชชเรฐียร) กับ รอง  
อำมาตย์โท ชุมนวิภาตธัญมุต (ม. ต. สนิท บัทม-  
สิงห์ - อนุชญา). ซึ่งจักได้จัดการบำเพ็ญการกุศล  
และขอพระราชทานเพลิงคราวนั้น ข้าพเจ้ามิสามารถ  
จะจัดการค้นหาหนังสือตำหรับหรือตำรานใด ๆ ได้ทัน  
เพราะมีเวลากระชั้นน้อยวันนัก จึงได้พบตำราสร้าง  
พระพุทธรูปโดยย่อ. ซึ่งได้คัดลอกจำนวนมาจาก  
ต้นฉบับเก่า จึงเห็นสมควรว่าควรจะให้เป็นอนุสาว-  
รีย์อย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในกาลต่อไป. แต่ยังไม่  
จะเอ่ยคพอ.

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องขอประทานโทษแก่  
ท่านผู้ได้รับหนังสือตำราสร้างพระพุทธรูปโดยย่อ ซึ่ง  
จัดการพิมพ์เป็นของข้าพเจ้าแก่บรรดาท่านที่เคารพและ  
นับถือ. แก่ผู้ที่ล่วงดับไปแล้ว กับทั้ง หวัง สวรรค์-

๑

โกดิยพัทร์ และ เจิม บริบาลธัญผล ซึ่งเป็นเจ้าภาพ  
ศพในงานนี้.

โดยที่ข้าพเจ้าได้นับถือกันมานานระหว่างดังกุดวงศ์  
นี้ จึงขออนุโมทนากุศลบุญราษีทักษิณานุปทาน ร่วม  
ในการบำเพ็ญกุศลนี้ด้วย.

สุภาพ ตันนุตร (พิมพ์ช่วย)

วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๗๑

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำมาตย์โท หลวงสรรค์โกสีย์พัตร์  
(เพิ่ม สุขชัยเชิธร)

เลขห้อง 313

เลขหมู่ ๓367

เลขทะเบียน  
๗๗๘๖.๕๒๕๑



เกิดวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๒๗  
ถึงแก่กรรม วันที่ ๗ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๗๓  
รวมอายุได้ ๔๔ ปี

ก

### ประวัติ

อำมาตย์โท หดวงศ์วรศักดิ์โกสียพัตร์ (เพิ่ม สุขชัย-  
เรี๋ยร) เป็นบุตรหมื่นวิสุทธรักษ์ (เที่ยง สุขชัยเรี๋ยร)  
นวม มารดา เกิดวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พระพุทธศั  
กราช ๒๔๒๗ ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๗ ปี ออก  
ที่ตำบลบางขุนพรหม อำเภอบางขุนพรหม จังหวัด  
พระนคร

### การศึกษาและคุณวุฒิ

แต่เดิมเคยศึกษาวิชาภาษาไทย สอบไล่ได้ ชั้น ๓  
แห่งโรงเรียนราชบูรณะ กับชั้น ๓ ของโรงเรียนมหา  
มกุฏวิद्याลัย วัดบวรนิเวศน์ เรียนวิชาภาษา  
อังกฤษ ที่โรงเรียน พระตำหนัก สอนกุหาตาม และ  
โรงเรียนสอนกุหาตามอังกฤษ สอบไล่ได้รับประกาศนียบัตร  
ชั้น ๕ ต่อมาเรียนวิชาการเพาะปลูกและระเบียบ  
การที่ดิน ระเบียบการราชโลหกิจ และรับราชการ  
ในกระทรวงเกษตรราชการเป็นลำดับมา

ข

ลำดับเกียรติคุณความดีในราชการ

- ๓๕ | ๙ | ๒๕๕๐ รับ ราชการ ตำแหน่ง ผู้ช่วย ช่างใหม่  
กรมเพาะปลูก รับพระราชทานเงิน  
เดือนๆ ละ ๓๐๐ บาท
- ๓ | ๓๐ | ๒๕๕๐ ย้ายไป เป็นผู้ช่วยช่างใหม่ จังหวัด  
บุรีรัมย์
- ๒ | ๒ | ๒๕๕๓ รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าช่างใหม่ อำ-  
เภอรัตนบุรี จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑ | ๒ | ๒๕๕๒ รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าช่างใหม่จังหวัด  
สุรินทร์ ได้รับพระราชทานเงินเดือน  
เดือนละ ๓๓๐ บาท
- ๓ | ๑ | ๒๕๕๓ รับตำแหน่งรองผู้อำนวยการช่างใหม่  
ประจำจังหวัดสุรินทร์
- ๒๐ | ๕ | ๒๕๕๓ รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์ตรี
- ๑ | ๙ | ๒๕๕๓ รับตำแหน่ง เป็นรองผู้ อำนวยการช่าง  
ใหม่บุรีรัมย์



- ๑ | ๓๐ | ๒๔๕๓ รับ พระราชทาน บรรดาศักดิ์ เป็น ขุน  
ดรรชนี โกศลพิตร
- ๒ | ๖ | ๒๔๕๔ รับตำแหน่ง เป็น รังพนักงาน ช่างใหม่  
ชั้นที่ ๑ มณฑลอุดรธานี รับพระราช  
ทานเงินเดือนๆ ละ ๑๕๐ บาท
- ๓๐ | ๑๑ | ๒๔๕๔ ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์  
โท
- ๑ | ๑ | ๒๔๕๖ รับ ตำแหน่ง เป็น รัง เกษตร มณฑล  
อุบลราชธานี ได้รับพระราชทานเงิน  
เดือนๆ ละ ๑๘๐ บาท
- ๑ | ๗ | ๒๔๕๖ รับตำแหน่งเกษตร มณฑลอุบลราช  
ธานี ได้รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ  
๒๓๐ บาท
- ๒๓ | ๑ | ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์  
เอก
- ๑๕ | ๒ | ๒๔๕๗ ได้รับ พระราชทานเครื่อง ราชอิสริยา

- กรณีเบญจมาภรณ์มิ่งกุฎดงยามชั้นที่ ๕
- ๓ | ๗ | ๒๔๕๗ ได้รับตำแหน่งเป็น เกษตร มณฑล  
อุบลราชธานี ได้รับพระราชทานเงิน  
เดือน ๆ ละ ๒๕๐ บาท
- ๓๔ | ๗ | ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น  
หลวงสุวรรณโกศลพัทลุง
- ๒๗ | ๕ | ๒๔๕๙ ย้ายไปเป็นเกษตรมณฑลนครสวรรค์
- ๖ | ๔ | ๒๔๖๐ ย้ายไปเป็นเกษตรมณฑลนครศรี-  
ธรรมราช
- ๓ | ๗ | ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑลชั้นที่ ๓ เดือน ละ ๓๕๐  
บาท
- ๒๐ | ๙ | ๒๔๖๒ ได้รับพระราชทานยศเป็นอำมาตย์ตรี
- ๒ | ๑๐ | ๒๔๖๒ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยา-  
ภรณ์ เบญจมาภรณ์ ช่างเผือก ชั้น  
ที่ ๕

ฉ

- ๑ | ๑ | ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑล ชั้นที่ ๑ เดือน ละ ๓๖๐  
บาท
- ๑ | ๑ | ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑล ชั้นที่ ๑ เดือน ละ ๓๗๐  
บาท
- ๑ | ๑ | ๒๔๖๕ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑล ชั้นที่ ๑ มณฑลนคร  
สวรรค์ เดือนละ ๓๘๐ บาท
- ๑ | ๑ | ๒๔๖๖ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑล ชั้นที่ ๑ มณฑลนคร  
สวรรค์ ๓๘๐ บาท
- ๑ | ๑ | ๒๔๖๗ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ตำแหน่ง  
เกษตรมณฑลมหาราชฐร ชั้นที่ ๑ ได้  
รับพระราชทานเงินเดือน ๔๐๐ บาท
- ๑ | ๑๐ | ๒๔๖๗ ได้รับพระราชทานยศเป็นอำมาตย์โท

๒

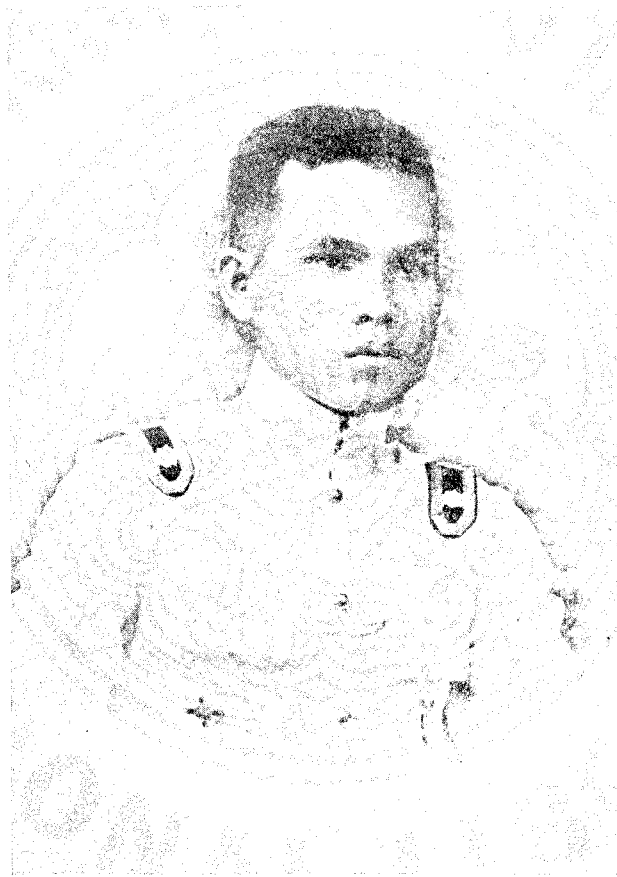
ยศ ทางราชการ เลื่อนป่าได้ รับยศ เป็น  
นายหมวดเอก กรม เลื่อนป่า รักษา  
ดินแดน

วาระสุดท้าย

อำมาตย์โท หลวงสรรพโกสิยพัตร (เพิ่ม สุขษ์-  
เจริญ) ได้ป่วยเป็นโรคไตพิการ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อ  
วันที่ ๕ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๗๓ เวลา  
๑ นาฬิกาเศษ ตรงกับวันศุกร์ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๓  
มีมะโรง ณที่บ้านเลขที่ ๒๓๕๐ หลัง วัดราชนันทา  
ถึงอำเภอชนะสงคราม จังหวัดพระนคร รวมอายุ  
ได้ ๔๔ ปี

หวัง สรรพโกสิยพัตร.

รองอำมาตย์โท ชุมบริบาลชัยผล  
(ม. ล. สโรท บัณฑิตสิงห์ ฌอยุธยา)



เกิด วันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๕  
ถึงแก่กรรม วันที่ ๓๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓  
รวมอายุได้ ๓๖ ปี

ช  
ประวัติ



รองอำมาตย์โท ขุนบริบาลบุญผล (ม. ต. สนิท  
บัทมสิงห์ ฌนอยุทธยา) เป็นบุตรหลวงภักดีสุภักษ  
(ม. ต. จ. ครอบ บัทมสิงห์ ฌนอยุทธยา) พร้อม มารดา  
เกิดวันที่ ๒๒ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๓๕ ตรง  
กับวันเสาร์ เดือน ๑๒ ปีมะโรง เกิดณที่บ้านคำบต  
บางขุนพรหม อำเภอบางขุนพรหม จังหวัดพระนคร  
การศึกษาและคุณวุฒิ

เรียนหนังสือไทยประถมวัดมหาธาตุรวม ๔ ปี ได้  
รับประกาศนียบัตรประโยคประถมศึกษา เรียนหนังสือ  
ไทยมัธยมวัดเบญจมบพิตร รวม ๓ ปี ได้รับประกาศ  
นียบัตร ประโยคมัธยมศึกษา เรียนอังกฤษโรงเรียน  
เทพศิรินทร์รวม ๓ ปี สอบได้ได้ ๓ ชั้น เรียนชั้น ๔  
แต่ตาออกก่อนสอบได้ เรียนโรงเรียนเกษตรีรววม ๓ ปี  
สอบได้ได้จับहतักสูตรของโรงเรียน ได้รับประกาศ  
นียบัตรชั้นสูง เมื่อสอบได้จากโรงเรียนเกษตรีรววม

ณ

กระทรวงตั้งให้เรียนระเบียบการ กรมตำรวจ กรมตำรวจ  
กรมบัญชี กองออกโฉนด กรุงเทพฯ ฯ ที่หอทะเบียน  
ที่ดินกรุงเทพฯ ฯ กรมทะเบียนที่ดิน กรมเพาะปลูก  
ได้ประกาศนียบัตรอุดมศึกษา โรงเรียนเกษตร วิชา  
พิเศษ วิชาเพาะปลูก วิชาเลี้ยงไหม ทำไหม  
วิชาแผนที่ วิชาก่อสร้างเบื้องต้น

ลำดับเกียรติคุณความดีในราชการ

- ๔ | ๒ | ๒๔๕๔ รับราชการดำรงกรมเพาะปลูก ได้  
รับ พระ ราช ทาน เงิน เดือน ตำแหน่ง  
เดิมียนโท เดือนละ ๓๐ บาท
- ๓ | ๔ | ๒๔๕๔ ดำรงราชการ ตำแหน่ง พนักงานช่าง  
ใหม่ ประจำกองช่างใหม่ มณฑล  
อุบล รับพระราชทานเงินเดือน ๆ ละ  
๖๐ บาท
- ๓ | ๑ | ๒๔๕๕ รับ ราชการใน ตำแหน่ง เป็น พนักงาน  
เกษตร ชั้น ๒ ประจำมณฑลอุบล

ญ

- ๓ | ๓ | ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานเงินเดือนเกษตร์  
ชั้น ๓ เดือนละ ๘๐ บาท
- ๓ | ๓ | ๒๔๕๘ เดือนตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเกษตร์ มณฑลอุดรราชธานี
- ๓ | ๙ | ๒๔๖๐ ได้รับพระราชทานเงินเดือนในตำแหน่ง  
ผู้ช่วยเกษตร์ มณฑลอุดร ชั้น ๓ เดือน ละ  
๓๐๐ บาท
- ๒๖ | ๓ | ๒๔๖๑ ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์  
โท
- ๒๒ | ๙ | ๒๔๖๑ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น ขุน  
บริบาลธัญผล
- ๑ | ๓ | ๒๔๖๒ ได้รับพระราชทานเงินเพิ่ม รอบบ่ออก  
เดือนละ ๘ บาท รวมเป็น ๓๐๘ บาท
- ๑๑ | ๖ | ๒๔๖๒ ย้ายไปรับราชการใน ตำแหน่ง ผู้ช่วย  
เกษตร์มณฑลปราจีนบุรี
- ๑ | ๓ | ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทานเงินเพิ่มรอบ บ่ออก



ฉ

- ๓ | ๑ | ๒๔๖๔ เดือนละ ๘ บาท รวมเป็น ๓๑๖ บาท  
ได้รับพระราชทานเงินเพิ่มรอบปีอีก
- ๒๘ | ๑ | ๒๔๖๔ เดือนละ ๘ บาท รวมเป็น ๓๒๔ บาท  
ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยา-  
ภรณ์ เบญจมาภรณ์มงกุฎสยามชั้น ๕
- ๓ | ๑ | ๒๔๖๕ ได้รับพระราชทานเงินเพิ่มรอบปีอีก  
เดือนละ ๘ บาท รวมเป็น ๓๓๒ บาท
- ๒๗ | ๓ | ๒๔๖๕ ย้ายไปรับราชการในตำแหน่ง ผู้ช่วย  
เกษตรมณฑลนครชัยศรี
- ๑ | ๑ | ๒๔๖๖ ได้รับพระราชทานเงินเพิ่มรอบปีอีก  
๘ บาท รวมเป็น ๓๔๐ บาท
- ๒๖ | ๕ | ๒๔๖๘ ย้ายไปรับราชการในตำแหน่ง ผู้ช่วย  
เกษตรมณฑลราชบุรี
- ๑ | ๑ | ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทานเงินเดือนๆ ละ ๓๕๐  
บาท ตำแหน่งอัตราเงินเดือนเกษตร  
ชั้น ๓

๘

๑ | ๑ | ๒๔๗๑ ได้รับ พระ ราชทาน เงิน เดือน ๆ ละ

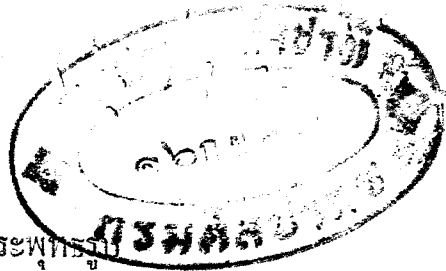
๑๖๐ บาท

ทางราชการ เลื่อน ป่า ได้ รัยยศ เป็น  
นายหมวดโท กรม เลื่อน ป่า รักษา  
ดินแดน

วาระสุดท้าย

รองอำมาตย์โท ชุนบริบาลธัญผล (ม. ต. ดินท  
บัทมสิงห์ ฌนอยุธยา) ได้ป่วยเป็นอหิวาตกโรค ถึงแก่  
กรรมเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๑  
ตรงกับขีมะโรงวันจันทร์ เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ เวลา  
๑๘.๓๐ นาฬิกา ณที่บ้านผู้ช่วยเกษตร มณฑลราชบุรี  
รวมอายุได้ ๓๖ ปี

เจิม. บริบาลธัญผล



คำสั่งกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์

ถ้าจะสร้างพระพุทธรูป นำตักแต่สามคอกขึ้นไป  
ให้เอาส่วนนั้นตั้งบนแท่นพระบาทต่าง ถึงพระจุไรเป็น  
กำหนด ถ้าจะไขขึ้นหน่อยหนึ่งให้เอาจดหว่างพระ  
ชนง แม้นพระเจ้าองค์ยอมให้เอาจดปลายพระนาสิก  
จึงจะเห็นทรงสูง แล้วให้เอาส่วนพระภักตร์ ขวาง  
พระอุระให้จดปลายนมทั้งซ้ายขวาแล้ว ให้เอาส่วน  
พระภักตร์ต่อบแต่บนพระองค์ถึง พระ ต่อเปน ๓ ส่วน  
ไขออกส่วนตะหนิว แล้วให้เอาส่วนพระภักตร์ ๒ ส่วน  
ถึงขวางเป็นพระพาหา แล้วให้เอาส่วนพระภักตร์  
ใส่โดยหน้าเสมอหลังมาจดนมจงได้ แล้วให้บัน  
ส่วนพระหัตถ์พระกรทั้ง ๓ ท่อน เอาส่วนพระภักตร์  
เข้าต่อบส่วนคอส่วน แล้วให้เอาส่วนพระภักตร์วาง  
แต่ตั้งคือออกไปจงได้เสมอพระบาท แล้วให้เอาส่วน

พระภิกษุ ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จออกพระหัตถ์  
 หนึ่งให้ทำพระภิกษุเป็น ๓ ส่วน เอาส่วนหนึ่งนั้น  
 ขวางเป็นพระโอรุ หนึ่งให้สอบเอาแต่พระนาสิกมา  
 เสด็จออกพระหัตถ์ ขวางดงเป็นผ้าสังฆาฏิ แล้วให้ทำ  
 พระภิกษุเป็น ๓ ส่วน เอาส่วนหนึ่งตั้งชนแต่พระสุไร  
 จงสูงเสด็จออกพระหัตถ์ แล้วให้เอาส่วนนั้นหยั่งตั้ง  
 แต่พระเกษมาตาออกมาจตรงพระสุไร แล้วให้เอา  
 ส่วนนั้นตั้งชนไปเป็นวงทริก แล้วให้เอาดวงพระ  
 ภิกษุไซ่น้อยเป็นพระรัศมี หนึ่งให้บันคดองพระ  
 เนตรเป็นดีส่วน ใต้หัวตาส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งเป็นตา  
 ดำ สองส่วนเป็นหางตา ถ้าจะทำพระบาทแต่ต้นคดอด  
 ปลายนิ้ว ให้เอาส่วนพระภิกษุ พระกรรณก็เอาส่วน  
 พระภิกษุ แต่ดัดเดียวพอสมควร หนึ่งท่านห้ามมิให้  
 ไซ่นาคตั้งชน ขาดส่วนดวงพระเนตร ว่าแพ้ข้าง แล้ว  
 มิให้ปลายพระนาสิกคดตั้งตรงพระอุระ ว่าสัมภารเจ้า  
 วมิตบาย ให้ตักตรงผ้าพระหัตถ์จึงเห็นดำรวงงาม

อนึ่งให้แบ่งพระภักตร์เป็นสามส่วน ใต้พระนาคส่วน  
หนึ่งจดพระขนง แต่ใต้หทัยมพระขนงลงมาถึงตูด  
พระนาสิกเป็นส่วนหนึ่ง แต่ไซ่น้อย แต่พระนาสิก  
มาจดพระโอษฐ์พระหนุเป็นส่วนหนึ่ง แม้นพระปชม  
พระยี่นก็ให้ไซ่ ส่วนคุดกัน แต่ให้ดวงพระภักตร์  
ยาวออกไว้ แล้วให้เอาดวงพระภักตร์สอดลงไปตั้ง  
แต่ใต้พระหนุ ถึงฝ่าพระบาทให้ได้หกส่วน แต่ให้  
ไซ่ออกไว้บ้าง ถ้าเป็นพระทรงเครื่องก็ให้ไซ่เจ็ดส่วน  
มากออกกว่าทรงไทร จึงจะเห็นทรงสูงงาม ฯ

ถ้าจะทำคัมภีร์ประสมไซ่ คิดถึงของ ให้เอาชินบาท  
หนึ่ง บริสุทธิคำตั้งหนึ่ง ตั้งกะดัดองดัดตั้ง คิดด้วย  
น้ำประสานคัมภีร์นั้นแต่ ฯ

ถ้าจะหุงน้ำมันเชียวทากระตาดเงิน ให้เอาน้ำมัน  
ยางใต้ ๓ ทนาน กระจวาน ๓ สักขี้ ๓ ผิดมกรุด ๓  
กะเทียม ๓ ยางต้น ๓ หุงอย่างปกติละลายเชียวคอง  
แช่ไซ่ ฯ

น้ำมันเหลืองให้เขาน้ำมันยาง ๓ ทนนาน ภาระงาน ๓  
ดักขี้ ๓ ผิวมะกรูด ๓ กะเทียม ๓ รวง ๓ พริกเทศ ๓  
น้ำมันปลาถั่วชง ๓ ฯ

ตั้งจี้ให้เอากา ๓ ตำรต้ม ๓ เป็ดอกมะไฟ ๓  
เป็ดอกโตด ๓ ครั่งขี้ ๓ คั้นนอนกตำเอาน้ำได้  
หุงด้วยขามคั้งถางกะทะน้ำร้อน ฯ

---

ส่วนปุ๋ยไ้้องค้ยอม  
ความเข้ใจตามตำรา ฯ

---

๑. ส่วนสูงแต่พระบาท ดัง จด ปลาย พระ นาสิก  
(เท่ากว้างของหน้าค้)
๒. ส่วนพระภักทร ขวางพระอุระจดปลายนม  
ทั้ง ๒ ข้าง
๓. แต่ บั้น พระองค้ ถึงพระ ส้อ เป็น ๓ ส่วน พระ  
ภักทร ไซออกส่วนตะนิ้วด้หรับพระหน้าค้ ๓ ศอก
๔. พระภักทร ๒ ส่วน กิ่งขวางเป็นพระพาหา  
(โคนแขนทั้ง ๒ ข้าง)
๕. หน้าแต่หลังทตุจดนมเท่าส่วนพระภักทร
๖. บั้นส่วนพระหัตถ์, พระกร, ทั้ง ๓ ท่อน ไซ  
ส่วนพระภักทรเข้ดอบส่วนค้อส่วน
๗. ส่วนพระภักทรวางแต่ส้คือออกไปจ้งได้เสมอ

พระบาท

๘. แด้วให้เอาส่วนของพระภิกษุ ๓๓ คน ตั้งแต่ พระบาท ขึ้น  
มาจนถึงได้เสมอพระหัตถ์ (วางพระหัตถ์เสมอคือ)

๙. ให้ทำพระภักตรเป็น ๓ ส่วน เอาส่วนของ ๑ เป็น  
ชวางเป็นพระโอรุ

๑๐. ให้ลอบเอา แต่พระนาสิก มาเสมอ พระ หน  
ชวางเป็นผ้าสังฆาฏี

๑๑. ให้ทำพระภักตรเป็น ๓ ส่วน

ก) เอาส่วนหนึ่ง ตั้ง ขึ้น แต่ พระจุไร จงตั้ง เสมอ  
เส้นพระศก

ข) ให้เอาส่วนนั้น หยั่งแต่ พระเกษมาดา ออกมา  
จงตรงพระจุไร

ค) ให้เอาส่วนนั้นตั้งขึ้นเป็นวงทริก (วงจุไร)

๑๒. ให้เอา ดวง พระภักตร ๒ ส่วนน้อย เป็น พระ-  
รัศมี (?)

๑๓. ให้ปักคดของพระเนตรเป็น ๔ ส่วน ไว้หัดตา



ส่วน ๑ ส่วนหนึ่งเป็นตาคา ๒ ส่วนเป็นหางคา

๑๔. พระบาทแสดันตลอดปลายนิ้ว ให้เอาส่วนของพระภักตร

๑๕. พระกรรณก็เอาส่วนของพระภักตร แต่ตัดเสียพอสมควร

๑๖. ปลาย พระนาสิกตัก ดึงตรง ฝ่าพระหัตถ์ จึงเห็นตำรวมงาม ห้ามไม่ให้ตักดึงตรงพระอุระ ว่าสมภารเจ้าวัดมิได้บาย (คือไม่ให้เส้นดึงถูกอก)

๑๗. ให้แบ่งพระภักตรเป็น ๓ ส่วน

ก) ใ้พระนาคาส่วน ๑ จุดพระขนง

ข) แต่ให้เหลื่อมพระขนงลงมา ถึงตูดพระนาสิกเป็นส่วน ๑ แต่ไซ้สั้น้อย

ค) แต่ พระ นาสิก มา จุด พระโอรู พระหนุ เป็นส่วน ๑



พระนอนพระยืนใช้ส่วนตุงกัน แต่ให้ทองพระ  
ภักตร์ยาวออกหน่อย แด ให้เอาทองพระภักตร์  
สอบตงไป ตังแต่ใต้ พระ หนุ ถึง ฝ่าพระบาท ให้ ได้ ๖  
ส่วนแต่ให้ ไซออกไว้บ้าง ถ้าเป็นพระทรงเครื่องก็  
ให้ ไซ ๖ ส่วนมากออกไปกว่าทรงใด จึงจะเห็น  
ทรงสูงงาม.

ถ้าจะหุงน้ำมันมีดของกำมะลอ และตะตวยเครื่อง  
เขียนไซร์ ให้เอาน้ำมันยางได้ทะนาน ๑ ตุงจันทน์ ๑  
ดอกจันทน์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ ยางแต้ว ๑  
ยางมะขวิด ๑ หนังกะเบน ๑ พุงปลาฆ่า ๑ ต้น  
เหนือ ๑ ดีกษิ ๑ น้ำมันพิมเสน ๑ พริกขี้พาด ๑  
รักดีหน่อย ๑ หุงกับโถตั้งกลางกะทะทราย ๓ วันได้  
ไฟแต่ส้มควร ๑

ทำเงินดำให้เอามาขีดชินให้เป็นผงแล้วบดใช้ ๑

ถ้าจะผสมทองอ่อน ให้เอาเงินส่วน ๑ ทอง  
๒ ส่วนกวนกันใช้ ๑

อีกอย่างหนึ่งให้เอาเงิน ๒ ส่วน ทองส่วนหนึ่ง  
ทำตุ๊กกัน

ผิวจะใช้ สีต่างๆ ในกำมะตอให้วิเศษ ให้หาก้อน  
แร่ต่าง ๆ ที่ยักกันกับน้ำมันมาเติอกใช้เอาเกิด ๆ

ถ้าจะละลายทองให้ก้อนกับน้ำผึ้งให้ละเอียด แล้ว  
ตั้งน้ำให้หมด จึงเอายางไทรได้น้ำอ้อยกวนกับทอง  
เขียนแล้วขัดด้วยโมรา ๆ

ผิวจะทำนากให้เอาบริสุทธิ์ ๑ บาท ดังกะสี ๑ บาท  
ปรอด ๑ บาท ผักปราบ ผักเบี้ยใหญ่ หน่อไม้ไผ่  
บิิดเอาน้ำเป็นยาถอนให้กินกัน แล้วได้เบ้าชดุมไฟ  
แกดบ ๓ วันเอาออกดู ถ้าเป็นนนวนจึงเอา ถ้าไม่เป็น  
นวนให้ดุมไปใหม่ เจ้าทองแดงบาท ละ ๒ ไพ แล้ว  
หัดน้ำสำเหล้ากับใบผักกะฉิบ เถาดำแพน เป็ดอก  
ดีปรศ ๆ

ครั้นหัดรูปพรรณแล้ว จึงเอาผักโทมทั้ง ๓  
มาตำคตุกอีก ๓ ส่วน เกดือส่วน ๑ แล้วเอาปรอด

ทวารปพวรรณเอายานีพอก <sup>๕</sup> ตุ่มไฟเกิดบพอดมควร  
 จิงขันธ์นากส์กงาม ๑

ผิ่วจะผสมเนาโตะ เอชิน ๑ บาท จ้าว ๒ บาท  
 เหล็ก ๓ บาท บริสุทธิ์ ๔ บาท ปรอด ๕ บาท ดั่ง  
 กะลี้ ๖ บาท ทองแดง ๗ บาท เงิน ๘ บาท ทอง  
 คำ ๙ บาท ๑

ถ้าตัดโตะ เอจ้าว ๓ บาท เหล็ก ๒ บาท  
 ปรอด ๓ บาท ดั่งกะลี้ ๔ บาท ทองแดง ๕ บาท  
 เงิน ๖ บาท ทองคำ ๗ บาท ๑

บัญญัติโตะ เอเหล็ก ๑ บาท ปรอด ๒ บาท  
 ทองแดง ๓ บาท เงิน ๔ บาท ทองคำ ๕ บาท ๑

ถ้าจะเขียนทองแดงทองเหลืองใช้อย่างจั้น ให้  
 ฝนอนภาด้าตากให้แห้ง จะเขียนด้วย ยาง, น้ำมัน,  
 ก็สามแต่จะเขียน จิงเอาทองผงนั้โรยกวาดไป แล้ว  
 ประสานด้วยเครื่องเขียน ๑

ถ้าจะผสมดั่งกะลี้อย่างมั่งกะห่า เอชิน ๑ บาท

ตั้งกะดี ๑๐ บาท หดมิให้กินกัน แล้วจึงห่อรูป  
 พรพรรณแต่งตัวฝังตายแล้ว เอาดัมมะขามเปียก ๓  
 เกดือ ๓ มาศ ๓ ดินประสิท ๓ คัมแซไวให้หตาย  
 วันคำดี ๗

หนังสือตำราสร้างพระพุทธรูปนี้ เจ้าของตำรา  
 ให้ขอประทานโทษต่อท่านผู้ได้รับไป ด้วยเห็นว่า  
 ดั้นแต่ระย่อมาก แต่เห็นว่าเป็นตำราอันควรแก่ประโยชน์  
 ที่พึงจะทราบไว้ จึงอยากให้พิมพ์เป็นหนังสือถาวร  
 ต่อไป จึงขออภัยมาในทันทดวย.

